

Allés biotopskydd – rättstillämpning

Översikt Lagtolken AB

Allés biotopskydd – rättstillämpning

Översikt Lagtolken AB

Rapportens upplägg

Biotopskydd innebär förbud mot verksamhet eller åtgärd som kan skada den skyddade naturmiljön, i detta fall lövträdsallé. Dispens för skadande åtgärder kan medges om det finns särskilda skäl. Mot bakgrund av dessa formella utgångspunkter summeras rättstillämpning under följande rubriker:

1 kap. Allmänna frågor om avgränsning, t.ex. status efter nertagning, bevisbörda.

2 kap. Träradens karaktär, t.ex. antal, ålder, utformning.

3 kap. Trädens placering t.ex. längs väg, i öppet landskap.

4 kap. Undantag från biotopskydd med äldre planläggning.

5 kap. Undantag från biotopskydd i omedelbar anslutning till bebyggelse.

6 kap. Åtgärder utan förprovning.

7 kap. Dispensprovning, dvs. bedömning av skada och skäl.

8 kap. Villkor om utförande och om kompensation.

9 kap. Övriga frågor, t.ex. samordna provning, kunskapsunderlag, värdering, brott.

Samma fall kan finnas under flera rubriker, då flera rättsfrågor behandlas. Fallen har i texten referens (*kommun*) för att underlätta igenkännande.

Bilagornas tabeller ger översikt av avgörandena. I bilaga 1 redovisas praxis i kronologisk ordning och i bilaga 2 underinstanser i kronologisk ordning. Underinstanser finns med eftersom motiven kan ge stöd för egna analyser, även om utgången inte binder bedömningen.

Jordö den 3 december 2015

Peggy Lerman, Lagtolken AB

Innehåll

Rapportens upplägg	1
1. Allmänt om biotopens avgränsning	4
Bevisbörda att biotopskydd inte finns	4
Fastighetsindelning eller rondell delar inte allé	4
Biotopens avgränsning efter nertagning av träd	4
2. Trädens och radens karaktär	6
Vuxna träd.....	6
Framgallrad oval rad	6
Sammanhängande rad.....	6
En rad kvar av dubbel allé	6
3. Alléns placering.....	7
I övrigt öppet landskap	7
4. Undantag för äldre planläggning	8
Marklov behövdes men inte dispens	8
Utanför byggnadsplan.....	8
5. Undantag vid bebyggelse	9
Vid tomtgräns men 20-30 m från bostadshus	9
Vid tomtgräns 20 meter från bebyggelse.....	9
6. Åtgärder utan förprovning.....	10
Akuta åtgärder.....	10
Skötsel.....	10
7. Dispensprovning.....	11
7.1 Bedöma skada.....	11
Bevisa risker	11
Omständigheter som ska beaktas då skada utvärderas	11
Jämförelse med nollalternativ	12
7.2 Särskilda skäl	13
Motivet – problem som behöver lösas	13
Särskilda – ett kvalificerat syfte	13

Motivet säkerhet.....	14
Motivet att sköta sjuka träd	14
Motivet att underlätta skötsel.....	14
Motivet att tillgodose kulturmiljö.....	14
Motivet att förbereda exploateringsåtgärd.....	15
7.3 Alternativ för att lösa problemen.....	15
7.4 Förenlighet med skyddets syfte samt proportionalitet.....	16
8. Villkor	18
8.1 Rätt att genomföra försiktighetsmått	18
8.2 Återplantering – särskild bevarandeåtgärd	18
Återplantering i värdefulla delar	18
Återplantering möjlig även då färre än fem vuxna träd återstår efter dispens.....	19
Tillsyn för återplantering	19
Återplanterings omfattning.....	19
8.3 Kompensation för påverkan som återstår trots åtgärder	20
Program för plantering stöd för kompensation.....	20
Kompensation för annat intresse än natur	20
8.4 Omedelbar verkställighet.....	20
9. Övriga frågor	22
Rådighet att ansöka om dispens	22
Dubbel prövning	22
Lämplighet enligt plan- och bygglagen mot bakgrund av miljöbalkens skydd	22
Samordnad prövning.....	22
Kunskapsunderlag till bedömningar	23
Ekonomiskt värde hos träd.....	24
Brott, avgifter	24
Bilaga 1 Sammanfattning av praxis	25
Bilaga 2 Sammanfattning av rättstillämpning	31

1. Allmänt om biotopens avgränsning

Biotopskydd¹ innebär förbud mot verksamhet eller åtgärd som kan skada den skyddade naturmiljön². Biotopen allé definieras av förordning³. Förarbetena beskriver att de kriterierna är en exakt definition⁴. Åtgärder utanför den skyddade biotopen behöver inte dispens även om de indirekt skulle skada biotopen, men de allmänna hänsynsreglerna ska iakttas⁵.

Bevisbörda att biotopskydd inte finns

Miljödomstol⁶ fann att fastighetsägare, eller den som vill utföra åtgärd som kan skada biotop, har bevisbördan för att biotopskydd inte gäller. Det handlade om bevis för att dike inte hållit ytvatten eller fuktig markyta. Fastighetsägaren hade lagt ner dräneringsrör, vilket ansågs tyda på att diket varit vattenavledande. Det var därmed inte bevisat att biotopskydd inte omfattade diket. (*Dals Ed*)

Fastighetsindelning eller rondell delar inte allé

Dubbelradig allé fanns på två fastigheter, en rad på vardera. Miljödomstol⁷ fann att dubbelradig allé inte är separata alléer av det skälet att raderna är belägna på skilda fastigheter. (*Ånge*)

Vägombyggnader hade delat allé så att det öster om rondell bara finns enstaka större träd. Mark- och miljööverdomstolen anger att träden är planterade i rad längs vad som tidigare har utgjort väg⁸. Trots att träden numera är placerade mellan flera vägar samt på båda sidor av en rondell uppfylls kriterierna för biotopskydd. (*Nyköping*)

Biotopens avgränsning efter nertagning av träd

Dubbelradig allé bör enligt miljödomstol bedömas som helhet⁹. Krav på återplantering kunde vara tänkbar bevarandeåtgärd, då ena raden hade tagits ner. Fastighetsindelning ändrade inte slutsatsen. (*Ånge*)

Avverkning har tidigare uppfattats så, att biotopskydd kan upphöra om definitionen inte längre uppfylls. Exempelvis har äldre fall om dispens att avverka hel allé inte kombinerats med villkor om återplantering. Miljödomstol angav uttryckligen i ett fall att området efter avverkning inte omfattades av biotopskydd¹⁰. (*Laholm*) Härefter har Mark- och miljööverdomstolen klargjort att

¹ 7 kap 11 § första stycket MB.

² 7 kap 11 § andra stycket MB.

³ 5 § och bilaga 1 p 1 förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

⁴ Prop. 1997/98:45 del 2 s 80 specialmotiven stycke 4.

⁵ Prop. 1997/98:45 del 2 s. 81 f.

⁶ Miljödomstolens i Vänersborg dom 2010-01-22 i M 107-10, *Dals Ed*.

⁷ Miljödomstolens i Östersund beslut 2011-03-22 i M 2426-10, *Ånge*.

⁸ Mark- och miljööverdomstolens dom 2015-04-14 i M 11020-14, *Nyköping*.

⁹ Miljödomstolens i Östersund slutliga beslut 2011-03-09 i M 2426-10, *Ånge*.

¹⁰ Miljödomstolens i Vänersborg dom 2006-11-23 i M 1615-06, *Laholm*.

biotopskydd kan kvarstå trots avverkning, om det vid dispensen ställs krav på återplantering¹¹. Alléns biotopskydd efter nertagning ska bedömas tillsammans med villkor om återplantering. Det förhållandet att allén för en tid inte uppfyller definitionen, t.ex. inte består av övervägande vuxna träd, ändrade inte MÖD:s slutsats att biotopskydd gäller. (*Avesta*)

¹¹ Mark- och miljööverdomstolens dom 2015-09-08 i M 956-15, *Avesta*.

2. Trädens och radens karaktär

Biotopskydd gäller allé av minst fem planterade lövträd i enkel eller dubbel rad, om det till övervägande del är vuxna träd¹². Andra regler kan ha annan definition av allé¹³.

Vuxna träd

Mark- och miljööverdomstolen¹⁴ har klargjort att "vuxna träd" inte innebär att biotopskyddet upphör vid återplantering av nertagna träd, trots att träden för en tid inte är vuxna. (*Avesta*)

Framgallrad oval rad

Popplar växte runt fotbollsplan. Efter flera gallringar utgjorde återstående 20 popplar en böjd linje utmed planens ena sida. Mark- och miljödomstolen delade länsstyrelsens bedömning att de kvarvarande träden är biotopskyddad allé¹⁵. Det finns inte krav att raden ska vara rak. Föreläggande att nertagna träd skulle ersättas med nya stod fast. (*Eskilstuna*)

Sammanhängande rad

Vägombyggnader hade delat allé så att det öster om rondell bara finns enstaka större träd. Mark- och miljööverdomstolen anger att träden är planterade i rad längs vad som tidigare har utgjort väg¹⁶. Trots att träden numera är placerade mellan flera vägar samt på båda sidor av en rondell uppfylls kriterierna för biotopskydd. (*Nyköping*)

En rad kvar av dubbel allé

Om dubbelradig allé avverkas på ena sidan kan ändå biotopskydd finnas kvar, dels för återstående enkelraden men också för nertagna raden. Miljödomstol har bedömt att allén bör ses som helhet och ställt krav på återplantering¹⁷. (*Ånge*)

¹² Första punkten i bilaga 1 till områdesskyddsförordningen

¹³ Se exempelvis SJVFS 2008:17, bilaga 1.

¹⁴ Mark- och miljööverdomstolens dom 2015-09-08 i M 956-15, *Avesta*.

¹⁵ Mark- och miljödomstolens i Nacka dom 2015-02-20 i M 5950-14, *Eskilstuna*.

¹⁶ Mark- och miljööverdomstolens dom 2015-04-14 i M 11020-14, *Nyköping*.

¹⁷ Miljödomstolens i Östersund slutliga beslut 2011-03-09 i M 2426-10, *Ånge*.

3. Alléns placering

Alléns placering avgör om biotopskydd gäller. Allén ska vara placerad längs en väg eller i ett i övrigt öppet landskap. Även vägar och öppna landskap i bebyggda områden kan göra att allé ingår i biotopskyddet.

I övrigt öppet landskap

Ekallé fanns i kanten av åker som gränsade till bostadsfastigheter. Byggnaderna var låga och fanns 20-30 m från gränsen. MÖD fann att placeringen uppfyllde kriteriet öppet landskap¹⁸. (*Borlänge*)

¹⁸ Mark- och miljööverdomstolens dom 2012-05-04 i M 7156-11, MÖD 2012:12, *Borlänge*.

4. Undantag för äldre planläggning

Biotopskydd gäller inte¹⁹ för genomförandet av detaljplaner, områdesbestämmelser samt planer för väg eller järnväg, om de antogs innan biotopskyddet infördes dvs. före 1994²⁰. Verksamheter och åtgärder som skadar behöver därmed inte dispens, under förutsättning att åtgärden behövs för att genomföra planen.

Av miljöbalkens hänsynsregler²¹ följer att det generellt ska visas hänsyn till värdefull natur i alla åtgärder, om inte det är orimligt.

Eftersom de undantagna åtgärderna inte leder till någon prövning finns begränsat med rättstillämpning. Tänkbart kunde finnas överklagat föreläggande att söka dispens, med motivet att åtgärden är undantagen.

Marklov behövdes men inte dispens

Kommunen har i detaljplan angett att det krävs marklov för att ta ner vissa träd i allé. Trädutbytesplan pekade bl.a. ut aktuella allén. Länsstyrelsen har vid samråd om trädutbytesplanen inte krävt att kommunen ska söka dispens från biotopskydd. Domstolen godtog marklovet för att ta ner träden och noterade att bebyggelseområdets särskilda historiska och kulturhistoriska karaktär bevaras eftersom allén genom återplantering återställs²². (*Vasastaden Göteborg*)

Utanför byggnadsplan

Tomtägareförening sökte dispens för att avverka lindar ca 0,5 m från tomtgräns. Byggrätt fanns 7,5 meter från tomtgräns. Länsstyrelsen bedömde att träden inte var så nära hus att det fanns risk för skada. Träden var placerade utanför byggnadsplanen (motsvarande dagens detaljplan). Biotopskydd gällde därmed. Miljödomstolen delade länsstyrelsens bedömning²³. (*Muskö*)

¹⁹ 8 a § områdesskyddsförordningen.

²⁰ Ikraftträdande av SFS 1993:1086.

²¹ 2 kap MB.

²² Mark- och miljödomstolen i Vänersborg dom 2014-01-08 i P 2774-13, *Vasastaden Göteborg*.

²³ Miljödomstolen i Nacka dom 2007-07-15 i M 1674-07, *Muskö*.

5. Undantag vid bebyggelse

Allé på privata tomter och i städer kan omfattas av biotopskydd. Skyddet gäller dock inte allé som finns i omedelbar anslutning till bebyggelse²⁴. Detta undantag från skydd av allé gäller oavsett om området är planlagt.

Vid tomtgräns men 20-30 m från bostadshus

Ekallé fanns nära gränsen till ett antal fastigheter. Det var mellan 20 - 30 meter till närmaste bostadshus på respektive fastighet. Mark- och miljööverdomstolen fann att allén inte var placerad i omedelbar anslutning till bebyggelse²⁵. I bedömningen framförde domstolen att det inte förelåg risk för att träden skulle orsaka skada på bostadshusen. Biotopskyddet skulle inte heller få orimliga konsekvenser för närliggande bebyggelse. Sammanfattningsvis fann domstolen att allén inte låg i omedelbar anslutning till bebyggelsen. Biotopskydd gällde därför. (*Borlänge*)

Vid tomtgräns 20 meter från bebyggelse

Tomtägareförening sökte dispens för att avverka tre av sju lindar ca 0,5 m från tomtgräns. Byggrätt fanns 7,5 meter från tomtgräns men närmsta bostadshus låg ca 20 m från träden. Länsstyrelsen bedömde att träden inte var så nära hus att det fanns risk för skada. Biotopskydd gällde därmed och det fanns inte skäl för dispens. Miljödomstolen delade länsstyrelsens bedömning²⁶. (*Muskö*)

²⁴ 8 § områdesskyddsförordningen

²⁵ Mark- och miljööverdomstolens dom 2012-05-04 i M 7156-11, MÖD 2012:12, *Borlänge*.

²⁶ Miljödomstolens i Nacka dom 2007-07-15 i M 1674-07, *Muskö*.

6. Åtgärder utan förprovning

Förbudet gäller åtgärder som skadar. Skadande åtgärder som vidtas i en akut situation behöver dock inte prövas i förväg. Skötsel som innebär skada omfattas enligt reglernas lydelse av provningsplikt.

Akuta åtgärder

Ägare till kraftledning begärde undantag från skogsbiotop för att möjliggöra akuta åtgärder. MÖD fann att akuta åtgärder får vidtas utan att inhämta samtycke²⁷. Det följer av allmänna rättsgrundsatser. Kraftledningsgata skulle inte undantas från biotopskydd. (*Norrtälje*)

Skötsel

Det finns inte formell definition av skötsel. Begreppet kan syfta på t.ex. åtgärder som tillfälligt ger påverkan men på sikt gynnar allén. Skötsel som inte skadar omfattas inte av reglernas provningsplikt. Det finns inte praxis om skötsel men frågan har varit uppe hos underinstanser.

Kommun sökte dispens för att ta bort 20 oxlar i en allé. Länsstyrelsen gav dispens för fyra men avslag för nio träd (sju var redan fällda). Miljödomstol bedömde avverkningen som normalt underhåll och framförde att dispens inte behövdes²⁸. (*Visby*)

Ansökan att ta ned dubbelsidig poppelallé samt plantera nya träd nekades. Länsstyrelsen bedömde att träden utgjorde en risk, men nekade dispens eftersom det fanns alternativ till att ta ner träden (beskränning). Länsstyrelsen noterade att sådan beskärning inte var dispenspliktig. Domstolen delade länsstyrelsens mening²⁹. (*Kinda*)

²⁷ Mark- och miljööverdomstolens dom 2011-06-13 i M 8790-10, *Norrtälje*.

²⁸ Miljödomstolens i Nacka dom 2009-12-22 i M 6243-08, *Visby*.

²⁹ Mark- och miljödomstolens i Växjö dom 2012-11-19 i M 3773-12, *Kinda*.

7. Dispensprövning

Skadan utvärderas som ett första steg i dispensprövningen. Dispens förutsätter att det finns *särskilda skäl* att godta aktuell skada³⁰ samt att dispens är förenlig med skyddet *syfte*³¹. Skulle denna samlade bedömning peka på nekad dispens, krävs även övervägande om det är oproportionerligt strängt mot eventuellt enskilt intresse³². Särskilt skäl för viss åtgärd kan bero på om det finns alternativ för att lösa problemet.

7.1 Bedöma skada

Bevisa risker

Dispens nekades av underinstanser men fyra oxlar (av 18) fälldes. Mark- och miljööverdomstolen påpekar att det förhållandet att avverkning redan har skett, inte i sig är skäl att (i efterhand) medge dispens³³. Röttskadan, som vid underinstansernas prövning bara svagt kunde förmodas genom Skogsstyrelsens utlåtande, hade emellertid bekräftats genom avverkningen. Mark- och miljööverdomstolen fann att träden var en risk för människor och trafik. (*Ronneby*)

Dispens gavs för att avverka alternativt hårt beskära tio av 50 träd i allén till Kronovalls slott. Träden hade drabbats av askskottsjukan och medförde risk för personer och trafik. Frågan var hur snabbt förlopp askskottsjukan kan anses ha, dvs. i vilken omfattning träd av säkerhetsskäl borde tas ner. Mark- och miljödomstolen delade länsstyrelsens bedömning att endast tio träd bevisats vara så sjuka att det motiverade avverkning³⁴. (*Tomelilla*)

Dispens nekades för att ta ner en ek. Mark- och miljödomstolen fann att det hade inte framkommit att det aktuella trädet hindrar trafiken eller innebär trafikfara på sådant sätt att det finns särskilda skäl. Hos Länsstyrelsen hade underhållsansvarig för väghållaren (Trafikverket) framfört att åtgärder nyligen gjorts för att förbättra framkomlighet så den inte hindras av ekarna³⁵. (*Gnesta*)

Omständigheter som ska beaktas då skada utvärderas

Följande praxisfall får anses peka på omständigheter som behöver uppmärksamma då skadans betydelse ska utvärderas.

³⁰ 7 kap 11 § andra stycket MB.

³¹ 7 kap 26 § MB.

³² 7 kap 25 § MB.

³³ Mark- och miljööverdomstolens dom 2013-11-14 i M 2368-13, *Ronneby*.

³⁴ Mark- och miljödomstolens i Växjö dom 2012-10-30 i M 4888-11, *Tomelilla*.

³⁵ Mark- och miljödomstolens i Nacka dom 2015-11-26 i M 6202-15, *Gnesta*.

Regeringsrätten har angett att naturvårdsintresset vid intresseavvägningen kan tillmätas mindre vikt än annars, om den aktuella biotopen inte rymmer några utrotningshotade arter och dessutom förekommer i stor omfattning inom den berörda regionen³⁶. (*Mörbylånga*)

Dispens gavs för att beskära och ta ner ett stort antal träd i en allé. Villkor ställdes om återplantering i värdefulla avsnitt i allén. Miljööverdomstolen framför att därmed åstadkoms en föryngring av delar av allén, vilket är en nödvändig förutsättning för dess överlevnad på sikt. Allén eller delar kommer även fortsättningsvis att kunna vara spridningskorridor. Förutsättningarna för långsiktigt bevarande av biotopen skulle inte nödvändigtvis bli bättre om dispens nekades³⁷. (*Jönköping Lyckåsallén*)

Rötskadade oxlar konstaterades vara risk och dispens gavs för att ta ner träden. I bedömningen av skadan på biotopen beaktade Mark- och miljööverdomstolen att ingreppet var relativt begränsat (fyra av 18 oxlar), samt att det fanns åtagande att plantera fyra nya oxlar och att lämna kvar avverkade trädstammar³⁸. (*Ronneby*)

Naturvårdsverket framför det kan finnas trädvårds- eller vård- och underhållsplan, som kan ge skäl för dispens för åtgärder som kan skada³⁹. Förutsättningen är enligt Naturvårdsverket att länsstyrelsen bedömer att biotopskydd och kontinuiteten för trädens biologiska värden har beaktats i planen. Det finns inte praxis som visar att trädvårdsplaner i sig kan utgöra särskilt skäl för dispens. Det får dock anses självklart att trädvårdsplaner, där länsstyrelsen godtagit att föreslå åtgärder är lämpliga för långsiktig skötsel, är väsentligt underlag för att utvärdera skadans betydelse. Se tillämpning i kap 9 nedan.

Jämförelse med nollalternativ

Nollalternativ syftar på det som kan antas ske i området om den aktuella åtgärden inte skulle utföras.

Miljööverdomstolen⁴⁰ har bedömt att framtiden utan förslaget kan vara likvärdig den som förslaget ger: "Allén, eller delar därav, kommer att även fortsättningsvis kunna fylla en funktion som t.ex. spridningskorridor. Förutsättningarna för ett långsiktigt bevarande av biotopen skulle således inte nödvändigtvis bli bättre om ansökan avslögs." (*Jönköping Lyckåsallén*)

³⁶ Regeringsrättens dom 1997-10-21 i 5545-1994, RÅ 1997 ref 59, *Mörbylånga*.

³⁷ Miljööverdomstolens dom 2005-10-03 i M 2312-04, MÖD 2005:73, *Jönköping Lyckåsallén*.

³⁸ Mark- och miljööverdomstolens dom 2013-11-14 i M 2368-13, *Ronneby*.

³⁹ Handbok 2012:1 sid. 90.

⁴⁰ Miljööverdomstolens dom 2005-10-03 i M 2312-04, MÖD 2005:73, *Jönköping Lyckåsallén*.

Allé av 14 lövträd (almar) avverkades utan dispens. Utredning visade att träden var sjuka. Påverkan utvärderades mot nollalternativ som innebar att allén på sikt inte hade kunnat räddas⁴¹. (*Karlskrona, brottmål*)

Allé med almsjuka avverkades utan dispens. Allén hade inte kunnat bestå på sikt. Vid bedömningen av påverkan utgick hovrätten emellertid från att dispens hade lämnats i etapper, för att bevara viss kontinuitet⁴². Lindar hade planterats men hovrätten bedömde att den brutna kontinuiteten innebar viss, begränsad påverkan. (*Halmstad, brottmål*)

Miljödomstol medgett dispens med beaktande av att träden var döda eller döende i almsjuka⁴³. Allén fick avverkas helt. (*Laholm*)

7.2 Särskilda skäl

Motivet – problem som behöver lösas

Särskilda skäl är en generell formulering och regeln exkluderar inte några motiv. Anledningen att dispens söks kan t.ex. vara att skapa säkerhet för människor och egendom, behov av yta för byggnad eller verksamhet, förbättrad utsikt eller minskat besvär av grenar och löv. Olika motiv har olika tyngd i olika situationer och omständigheterna utvärderas för att bedöma om det föreligger särskilda skäl.

Särskilda – ett kvalificerat syfte

Begreppet "särskilda" anger kvalifikationsgränsen för dispens. Generellt anses "skäl" handla om mindre tunga omständigheter än "särskilda skäl", som i sin tur är mindre tungt än "synnerliga skäl".

Ett exempel på motiv som inte nådde upp till kvalifikationsgränsen "särskilda skäl" gäller ekallé vid gränsen till ett antal bostadsfastigheter. Problemet uppgavs vara att träden hade vuxit sig så stora att de orsakade stora olägenheter genom rotsystemens utbredning och den stora mängden nedfallna löv, kvistar och ekollon. Mark- och miljööverdomstolen godtog inte problemen som "särskilda skäl"⁴⁴.

Detta kan jämföras med äldre miljödomstolsfall där dispens från artskydd nekades. Det gällde idegranar vid bostad. Fastighetsägaren framförde risker pga artens giftighet samt önskemål om förbättrad havsutsikt. Miljödomstolen bedömde att allmänintresset att bevara idegransbeståndet i

⁴¹ Hovrättens över Skåne och Blekinge dom 2010-02-24 i B 670-09, brottmål, *Karlskrona*.

⁴² Hovrättens för västra Sverige dom 2002-12-12 i B 3176-02, *Halmstad*.

⁴³ Miljödomstolens i Vänersborg dom 2006-11-23 i M 1615-06, *Laholm*.

⁴⁴ Mark- och miljööverdomstolens dom 2012-05-04 i M 7156-11, MÖD 2012:12, *Borlänge*.

det aktuella området vägde tyngre enskilt önskemål om bättre havsutsikt. Vad som anförts om artens giftighet ansågs inte utgöra grund för dispens⁴⁵. (*Artskydd Ronneby*)

Motivet säkerhet

Ökad trafiksäkerhet var enligt Miljööverdomstolen särskilda skäl för dispens att beskära och ta ner ett stort antal träd i en allé⁴⁶. (*Jönköping Lyckåsallén*) Om det finns alternativa sätt att öka trafiksäkerhet kan dock nertagning nekas, se Alternativ nedan.

Särskilda skäl förelåg enligt Mark- och miljööverdomstolen att på kyrkogård ta ned sex träd som riskerade att orsaka person- och egendomsskada⁴⁷. Motivet för övriga träd godtogs inte, se nedan rubriken Kulturmiljö. (*Växjö Hemmesjö kyrkogård*)

Motivet att sköta sjuka träd

Särskilda skäl förelåg för att avverka de tio sjukaste träden (askskottsjuka) av 50 i en allé vid Kronovalls slott. Sökandens överklagande gällde ytterligare 27 träd, med motivet att träden inom ett fåtal år ändå kommer att behöva tas bort. Under den tiden skulle det kräva mycket att vårda träden med tanke på säkerhetsaspekterna. Domstolen fann dock inte bevisat att ytterligare träd var i så dålig kondition att de behövde tas ner⁴⁸. (*Tomelilla*)

Motivet att underlätta skötsel

Tomtägareförening sökte dispens för att avverka tre av sju lindar i allé vid väg. Föreningen hade tidigare hamlat träden men skötseln var betungande. Länsstyrelsen bedömde att träden inte var så nära hus att det fanns risk för skada. Skötsel ansågs inte så betungande att det var skäl för dispens. Miljödomstolen delade länsstyrelsens bedömning⁴⁹. (*Muskö*)

Motivet att tillgodose kulturmiljö

Dispens gavs för att ta ned vissa träd på kyrkogård som utgjorde risk för person- eller egendomsskada⁵⁰. Dispens nekades dock för ett tjugotal träd, där syftet var att dels få ett mer livskraftigt trädbestånd och dels få jämnare tillväxt i en trädkrans av hänsyn till kulturmiljön. Mark- och miljööverdomstolen noterade att det inte gjorts gällande att kulturmiljöintresset var specifikt knutet till trädens eller trädkransens utseende. Sökandens motiv kunde inte, även med beaktande av kulturmiljöintresset, utgöra särskilda skäl. (*Växjö, Hemmesjö kyrkogård*)

⁴⁵ Miljödomstolens i Växjö dom 2010-02-08 i M 3827-09, *Artskydd Ronneby*.

⁴⁶ Miljööverdomstolens dom 2005-10-03 i M 2312-04, MÖD 2005:73, *Jönköping Lyckåsallén*.

⁴⁷ Mark- och miljööverdomstolens dom 2012-05-23 i M 10193-12, *Växjö Hemmesjö kyrkogård*.

⁴⁸ Mark- och miljödomstolens i Växjö dom 2012-10-30 i M 4888-11, *Tomelilla, Kronovalls slott*.

⁴⁹ Miljödomstolens i Nacka dom 2007-07-15 i M 1674-07, *Muskö*.

⁵⁰ Mark- och miljööverdomstolens dom 2012-05-13 i M 10193-12, *Växjö, Hemmesjö kyrkogård*.

Dispens gavs för att avverka alternativt tio av 50 träd i allén till Kronovalls slott⁵¹. Sökanden framförde att successiv avverkning under flera år inte var godtagbar av estetiska och kulturmiljöskäl. Mark- och miljödomstolen framförde att allén inte är homogen utan består av skilda trädslag med varierande ålder och godtar enbart säkerhets som motiv för att ta ner tio träd. (*Tomelilla*)

Motivet att förbereda exploateringsåtgärd

Regeringen har funnit järnvägstunneln Västlänken tillåten enligt 17 kap MB, under villkor att negativa konsekvenser för kulturmiljön och stadsmiljön i övrigt, inklusive parker och grönområden, så långt som möjligt begränsas. I planen för att undvika sådana konsekvenser ("Det gröna kulturarvet") ingår utarbetande av metoder, bl.a. flytt och återplantering av träd. Dispens söktes för att lyfta och återplantera tre träd inom två alléer. Järnvägsplan har inte vunnit laga kraft och separat dispens behövdes därför⁵². Länsstyrelsen bedömde att de sökta åtgärderna är av stort allmänt intresse och av stor betydelse för att kunna utvärdera möjligheterna att skydda och återställa grönstrukturen i område som berörs av Västlänken. Då träden endast lyfts upp tillfälligt och sedan återplanteras på samma plats bedöms även risken för skada på naturmiljön vara begränsad. Åtgärderna bedöms inte strida mot syftet med biotopskyddet. Mark- och miljödomstolen delade länsstyrelsens bedömning och fastställde dispensen⁵³. **Domen har i skrivande stund inte vunnit laga kraft.**

7.3 Alternativ för att lösa problemen

Allé bestod av 12 popplar och en alm. För att öka säkerhet samt få en enhetlig allé med långlivade träd (lind) söktes dispens för att avverka elva popplar och almen. Dispens nekades för almen, trots placering relativt nära vägen. Mark- och miljööverdomstolen bedömde det möjligt att åtgärda trädet genom beskärning och därför ansågs det inte nödvändigt, för närvarande, att av trafiksäkerhetsskäl avverka almen⁵⁴. (*Avesta*)

Fastighetsägare sökte marklov för att ta ner en äldre, rötskadad poppel (inte en del av en allé). I lovärendet redovisades åtgärder som genomförts för att minimera riskerna, som återkommande besiktningar och beskärningar. Att stänga av den gränd där poppeln växte bedömdes inte vara lämplig åtgärd. Mark- och miljööverdomstolen bedömde att poppelns höga ålder, redovisad röta och förknippade risker samt de konsekvenser som framförallt ett stambrott skulle kunna innebära, gav tillräckliga skäl för fällning⁵⁵. (*Östermalm*)

⁵¹ Mark- och miljödomstolens i Växjö dom 2012-10-30 i M 4888-11, *Tomelilla*.

⁵² Jämför 7 kap 11a § MB.

⁵³ Mark- och miljödomstolens i Vänersborg dom 2015-10-27 i M 3674-15, *Nya Allén Göteborg*.

⁵⁴ Mark- och miljööverdomstolens dom 2015-09-08 i M 956-15, *Avesta*.

⁵⁵ Mark- och miljööverdomstolens dom 2014-02-19 i P 5066-13, *Östermalm*.

Mark- och miljööverdomstolen godtog förbud att kapa grenar på en naturminnesskyddad ek, i syfte att säkra befintlig kraftledning. Motivet var ekens höga naturvärde och att sökanden inte i tillräcklig utsträckning hade utrett vilka alternativ som står till buds i fråga om ledningens dragning⁵⁶.

(*Olofström*)

Miljödomstol nekade dispens att helt ta ner skadad dubbelsidig poppelallé samt plantera nya träd. Länsstyrelsen bedömde att träden utgjorde en risk, men det fanns alternativ till att ta ner träden (beskärning). Miljödomstolen delade länsstyrelsens mening och fann att nekad dispens inte gick längre än vad som krävs för att tillgodose skyddets syfte⁵⁷. (*Kinda*) Motsvarande bedömning gjorde miljödomstol då dispens för nertagning av 200 åriga träd nekades, med motivet att det räckte att beskära träden⁵⁸. (*Kristianstad E22*) Detsamma gäller äldre avgörande hos miljödomstol, i fråga om total avverkning av dubbelsidig allé av almar⁵⁹. (*Halmstad*) För åtta träd i ena raden gavs dispens men för övriga bedömdes att beskärning kunde göras. För båda de sistnämnda fallen *Kristianstad E22* och *Halmstad* var behovet av nertagning för ökad trafiksäkerhet ifrågasatt. Vid E22 fanns vändslinga som kunde nyttjas av större fordon och i Halmstadsfallet fanns inte målpunkter för större fordon som förutsatte passage vid allén. Det pekar på att behovet av ökad säkerhet behöver preciseras, dvs. vad som är problemet och olika sätt att hantera problemet. Motivet att öka säkerheten ger inte automatiskt dispens.

7.4 Förenlighet med skyddets syfte samt proportionalitet

Vid prövningen om det finns särskilda skäl för dispens ska en intresseavvägning göras enligt 7 kap. 25 och 26 §§ miljöbalken. Bestämmelserna har ingen självständig ställning utan ska som hjälpregler tillämpas integrerat vid prövningen⁶⁰.

Miljööverdomstolen har konstaterat att det är biotoptypen som sådan som är det skyddsvärda⁶¹. En enskild allé skulle kunna avverkas utan att syftet med biotopskyddet förfelas. Att biotoptypen allé omfattas av biotopskydd innebär inte att varje specifik allé har utpekats som värdefull. (*Lyckåsallén*)

Regeringsrätten⁶² har lagt fast att naturvårdsintresset vid intresseavvägningen kan tillmätas mindre vikt än annars, om den aktuella biotopen inte rymmer några *utrotningshotade arter* och dessutom *förekommer i stor omfattning* inom den berörda regionen. (*Mörbylånga*)

⁵⁶ Mark- och miljööverdomstolens dom 2009-09-29 i M 8174-08, *Olofström*.

⁵⁷ Mark- och miljödomstolens i Växjö dom 2012-11-19 i M 3773-12, *Kinda*.

⁵⁸ Miljödomstolens i Växjö dom 2010-05-05 i M 3157-09, *Kristianstad E22*.

⁵⁹ Miljödomstolens i Vänersborg dom 2001-10-11 i M 224-00, *Halmstad*.

⁶⁰ Miljööverdomstolens dom 2005-10-03 i M 2312-04, MÖD 2005:73, *Jönköping Lyckåsallén*. Jämför Ds 2005:23.

⁶¹ Miljööverdomstolens dom 2005-10-03 i M 2312-04, MÖD 2005:73, *Jönköping Lyckåsallén*. Jämför Bengtsson m.fl., Miljöbalken - En kommentar, s. 67.

⁶² Regeringsrättens dom 1997-10-21 i 5545-1994, RÅ 1997 ref 59, *Mörbylånga*.

Bestämmelsen om syfte får dock anses påminna om riskerna med kumulativa effekter. Förbudet mot skada kan inte stödja biotopskyddets ändamål om mindre skador godtas som tillsammans kan hota biotopen⁶³. (*Värmdö*)

Regeringsrätten⁶⁴ har klarlagt att försvårande av pågående markanvändning bör beaktas vid dispensprövningen och då tas hänsyn till enskildas rätt till ersättning. Förbud att ta bort stenmur försvårade jordbruksdrift men Regeringsrätten fann att olägenheterna av förbudet inte var så stora att det rädde missförhållande mellan allmänna intresset att bevara murarna och belastningen för fastighetsägaren. (*Mörbylånga*)

Miljööverdomstolen⁶⁵ har senare prövat igenläggning av tre öppna diken, ca 100 m vardera, i avsikt att skapa rationellare jordbruk. Domstolen fann det uppenbart att biotopskyddet inte var till sådan nackdel att proportionalitetsprincipen motiverar dispens, med hänsyn till rätten att få ersättning enligt 31 kap. miljöbalken. (*Sala*)

Miljödomstolen fastställde avslag till dispens för att ta ned dubbelsidig poppelallé samt plantera nya träd⁶⁶. Det fanns alternativ till att ta ner träden (beskärning). En så ingripande åtgärd som avverkning skulle enligt domstolens mening strida mot biotopskyddets syfte. Då träden hyser biologiska värden kan inte länsstyrelsens beslut anses gå längre än vad som krävs för att syftet med biotopskyddet ska tillgodoses. (*Kinda*)

⁶³ Miljööverdomstolens dom 2006-11-09 i M 9983-04, MÖD 2006:53, *Värmdö*.

⁶⁴ Regeringsrättens dom 1997-10-21 i 5545-1994, RÅ 1997 ref 59, *Mörbylånga*.

⁶⁵ Miljööverdomstolens dom 2006-02-28 i M 990-05, MÖD 2006:16, *dike Sala*.

⁶⁶ Mark- och miljödomstolens i Växjö dom 2012-11-19 i M 3773-12, *Kinda*.

8. Villkor

Dispens från biotopskydd får enligt allmänna regler om prövning sätta villkor⁶⁷ om utförandet, om särskilda bevarandeåtgärder⁶⁸ samt dessutom, om så behövs, kräva kompensation för återstående påverkan på allmänna intressen⁶⁹. Generella krav på rimlighet gäller⁷⁰.

Naturvårdsverket⁷¹ exemplifierar att dispens kan kombineras med t.ex. förbud att avverka vissa träd, villkor att spara högstubbar eller faunadepåer, tidpunkt för åtgärder. Andra exempel är val av trädart vid nyplantering, trädplantornas storlek, senaste tidpunkt för återplantering.

Det bör noteras att det i tillämpningen inte alltid görs skillnad mellan särskilda åtgärder för att bevara naturvärden, t.ex. plantering av nya träd istället för de som tas ner (återplantering), respektive kompensation för påverkan som återstår när all rimlig hänsyn har visats (t.ex. plantering av fler träd eller plantering på annan plats eller med annan art av högre naturvärde).

8.1 Rätt att genomföra försiktighetsmått

Miljödomstol⁷² har, efter muntligt medgivande från fastighetsägaren, godtagit villkor som innebar att sökanden skulle genomföra åtgärd (faunadepå) på annans mark. Miljödomstolen upphävde dock villkoret i den del det gällde fastighet där ägare inte hade tillfrågats. Det innebar att död ved ska forslas till annan plats. (*Ingelstad*)

Villkor från länsstyrelsen att annan än sökanden ska upphöra med skadlig markbearbetning har inte kommenterats av miljödomstolen⁷³. Det gällde plöjning intill alléträdens rötter till en bredd av ca tre meter från stammarna. Frågan om sökandens rådighet har inte heller diskuterats av domstolen. (*Halmstad*)

8.2 Återplantering – särskild bevarandeåtgärd

Återplantering i värdefulla delar

Vägverket fick dispens för att beskära och ta ner 234 av 350 träd i en allé. Miljööverdomstolen ställde villkor om återplantering av 107 träd i värdefulla avsnitt i allén, i enlighet med länsstyrelsens beslut⁷⁴.

⁶⁷ 16 kap 2 § 1 st MB.

⁶⁸ 16 kap 9 § p 2 MB.

⁶⁹ 16 kap 9 § p 3 MB.

⁷⁰ 2 kap 7 § MB.

⁷¹ Naturvårdsverkets Handbok 2012:1 s 109.

⁷² Miljödomstolens i Växjö tingsrätt dom 2004-02-27 i M 3199-03, *Ingelstad*.

⁷³ Miljödomstolens i Vänersborg dom 2001-10-11 i M 224-00, *Halmstad*.

⁷⁴ Miljööverdomstolens dom 2005-10-03 i M 2312-04, MÖD 2005:73, *Jönköping Lyckåsallén*.

Återplantering möjlig även då färre än fem vuxna träd återstår efter dispens

Äldre fall⁷⁵ har nekat återplantering med motivet att avverkning av träd innebär att området inte längre omfattades av biotopskydd. Mark- och miljööverdomstolen har emellertid klarlagt att biotopskyddet kvarstår om dispens för nertagning kombineras med villkor om återplantering⁷⁶. Det förhållandet att nya träd inte kan betraktas som vuxna ändrar inte alléns skydd som biotop. (*Avesta*)

Tillsyn för återplantering

Att dispens för avverkning som regel kombineras med villkor om återplantering, ger motiv för att tillsyn efter olovlig avverkning kräver återplantering. Jämför t.ex. Mark- och miljödomstolens dom angående 100 meter lång björkallé⁷⁷. (*Luleå Kallviken*)

Återplanterings omfattning

Länsstyrelsen gav dispens för att ta ner 12 askar (askskottsjuka) under villkor att 12 lönnar skulle planteras i allén. Träden skulle ha svenskt ursprung och stamomkrets på minst 12 cm. Närmare placering skulle göras i samråd med länsstyrelsen. Vägöreningen överklagade och framförde bl.a. praktiska synpunkter på placering. Mark- och miljödomstolen delade länsstyrelsens bedömning att nya träd skulle planteras men behandlade villkoret som kompensation⁷⁸. **Domen är överklagad.** (*Nyköping*)

Länsstyrelsen förelade om återplantering av minst 16 björkar istället för allé som tagits ner utan dispens. Som skäl för att ändra kravet framfördes i överklagandet att det inte fanns utrymme för plantering på grund av kablar och rör. Mark- och miljödomstolen noterar att det inte påstås att de avverkade träden utgjorde något hinder för ledningar vid sidorna av vägen⁷⁹. Inte heller har närmare utvecklats varför så skulle vara fallet. Vidare är kravet utformat så att återplantering inte behöver göras på exakt samma plats. Domstolens slutsats var att det fanns fog för kravet och att det inte bevisats hinder mot åtgärden. (*Luleå Gäddvik*)

Dispens gavs för att ta bort vissa träd vid allmän väg. Länsstyrelsen krävde bl.a. återplantering. Vägverket överklagade återplantering när det gällde viss plats, med motivet att begränsat utrymme mellan väg och stenmur inte gav långsiktiga förutsättningar att ha träd där. Miljödomstolen⁸⁰ bedömde att villkoret medgav val av lämplig storlek på trädet. Det trädslag som anges i villkoret (lind) är enligt länsstyrelsen lämpligt för kraftig beskärning. Villkoret godtogs. (*Ingelstad*)

⁷⁵ Miljödomstolens i Vänersborg dom 2006-11-23 i M 1615-06, *Laholm*.

⁷⁶ Mark- och miljööverdomstolens dom 2015-09-08 i M 956-15, *Avesta*.

⁷⁷ Miljödomstolens i Umeå dom 2015-03-10 i M 2441-13, *Luleå Kallviken*.

⁷⁸ Mark- och miljödomstolens vid Nacka tingsrätt dom 2015-03-18 i M 6133-14, *Nyköping*. **Överklagad, MÖD M 3003-15.**

⁷⁹ Miljödomstolens i Umeå dom 2015-11-13 i M 1880-15, *Luleå Gäddvik*. **Inte laga kraft.**

⁸⁰ Miljödomstolens i Växjö dom 2004-02-27 i M 3199-03, *Ingelstad*.

8.3 Kompensation för påverkan som återstår trots åtgärder

Dispens kan som nämnts ha villkor om hur åtgärderna ska utföras⁸¹, om särskilda bevarandeåtgärder⁸² samt, om så behövs med tanke på återstående påverkan, dessutom kräva kompensation för allmänt intresse⁸³. I tillämpningen görs inte alltid skillnad mellan kompensation för återstående påverkan respektive villkor om genomförandet och bevarandeåtgärder för biotopen. Kompensation kan tänkbart vara att, utöver hänsynsfullt utförande och bevarandeåtgärd som anordnande av faunadepåer, plantera fler träd än de som tas bort eller plantera allé på annan plats.

Program för plantering stöd för kompensation

Trafikverket har i samråd med länsstyrelsen upprättat program för att nyplantera 660 träd i Skåne (Alléprojektet). Ombyggnad av väg 21 Kristianstad – Hässleholm ledde till dispens för åtgärder i sex alléer. Trafikverket åtog sig att som kompensation genomföra viss plantering enligt programmet. Länsstyrelsens dispens hade villkor att avverkade träden skulle ersättas med träd av inhemsk härstamning, inom ramen för alléprojektet. Mark- och miljödomstolen kommenterade inte frågan närmare men ändrade inte beslutet⁸⁴. (*Hässleholm väg 21*)

Kompensation för annat intresse än natur

Länsstyrelsen gav Trafikverket dispens att avverka elva almar i allé i anslutning till Stenbrohults kyrka. Allén fanns i ett 4 m brett område mellan allmän väg och parkering. På andra sidan parkeringen fanns en annan, relativt nyplanterad allé. Stenbrohults församling överklagade och begärde återplantering. Församlingen hänvisade till trädvårdsplan om alléer i anslutning till kyrkan. Mark- och miljödomstolen fann inte skäl att kräva återplantering med hänsyn till biotopskyddet. Området har emellertid uppenbart mycket höga kulturmiljövärden och allédelen har stor betydelse för dessa. Trafikverket har bekräftat att det med tanke på trafiksäkerhet går att plantera i omedelbar anslutning till området. Åtgärden bedöms inte ekonomiskt orimlig. Återplantering krävdes därmed⁸⁵. (*Älmhult*)

8.4 Omedelbar verkställighet

Järnvägstunneln Västlänken i Göteborg har beslutats tillåtlig vid regeringens prövning enligt 17 kap MB. Järnvägsplan är under arbete. Dispens gavs för att lyfta och återplantera tre träd inom två alléer, i syfte att förbereda byggandet. Förberedelsearbete bedömdes vara av stort allmänt intresse och motivera omedelbar verkställighet. Järnvägsplanens genomförande innebär ett stort antal flyttningar av träd, bland annat inom aktuella alléerna. Det är angeläget att pröva tillvägagångsätt och utvärdera påverkan för att kunna säkerställa framtida försiktighetsmått. För att hinna med

⁸¹ 16 kap 2 § MB.

⁸² 16 kap 9 § p 2 MB.

⁸³ 16 kap 9 § p 3 MB.

⁸⁴ Mark- och miljödomstolens i Växjö dom 2011-09-29 i M 2856-11, *Hässleholm Väg 21*.

⁸⁵ Mark- och miljödomstolens i Växjö dom den 31 juli 2012 i M 2677-11, *Älmhult*.

provlyft och utvärdera effekterna behöver åtgärderna utföras så snart som möjligt och under rätt tid på året. Domstolen delade länsstyrelsens bedömning⁸⁶. **Domen har i skrivande stund inte vunnit laga kraft.** (*Göteborg Nya allén*)

⁸⁶ Mark- och miljödomstolens i Vänersborg dom 2015-10-27 i M 3674-15, *Nya Allén Göteborg*.

9. Övriga frågor

Rådighet att ansöka om dispens

Ansökan gällde dispens att ta ner ett alléträd på annans mark, pga hinder mot trafik. Länsstyrelsen avslog med motivet att sökanden inte var fastighetsägare. Miljödomstolen återförvisade ärendet för prövning⁸⁷. Det krävs inte rätt att nyttja fastigheten för att ha rådighet att ansöka om prövning. Dispens prövas utifrån de allmänna intressen som bestämmelserna är avsedda att skydda. Dispens innefattar inget tillstånd att utföra åtgärder på annans mark. Frågan om sökanden har formell rätt att vidta den sökta åtgärden, eller om andra erforderliga tillstånd finns, ska inte prövas. (*Flen*) Detta bekräftas av flera andra fall⁸⁸.

Dubbel prövning

Det framgår av reglerna att dispens ska bedömas även mot kommunala fysiska planer⁸⁹. Att ansökan följer kommunala planer är dock inte i sig skäl för dispens. Miljööverdomstolen konstaterar att verksamhet eller åtgärd måste vara tillätlig enligt alla relevanta regler i balken, inte bara förenlig med plan⁹⁰. (*Nacka*)

Lämplighet enligt plan- och bygglagen mot bakgrund av miljöbalkens skydd

I flera praxisfall har klarlagts att lämplighetsbedömning enligt plan- och bygglagen hänger samman med möjligheten att få dispens enligt miljöbalken för genomförandet, exempelvis från strandskydd och artskydd⁹¹. (*jämför t.ex. Vellinge, Vaxholm*)

I samband med detaljplanering i tätort söktes dispens för vissa byggnadsåtgärder. Mark- och miljödomstolen återförvisade dispensärendet till länsstyrelsen för klarlägganden⁹². **Handläggning pågår i skrivande stund.** Fallet väcker frågor om lämplighetsbedömning i detaljplan, behovet av dispens för byggåtgärder och i framtida situation då allé blir belägen intill bebyggelse. Det kan noteras att nya detaljplaner inte leder till undantag från biotopskydd. (*Mariefred*)

Samordnad prövning

I prövning av miljöfarlig verksamhet (vindkraft) har mark- och miljödomstol⁹³ avvisat yrkande om dispens, men har bedömt påverkan som en del i prövningen av vindkraftens tillåtlighet. Kraftverken skulle placeras vid pilevall. Domstolen fann att det inte påverkade de skyddsvärda träden så att det hindrade tillstånd till miljöfarlig verksamhet. Yrkandet om dispens från biotopskydd avvisades

⁸⁷ Mark- och miljödomstolens i Nacka dom 2015-09-14 i M 2985-15, *Flen*.

⁸⁸ Se senast Mark- och miljödomstolens i Nacka dom 2015-11-26 i M 6202-15, *Gnesta*.

⁸⁹ 2 kap 6 § MB, 5 § förordningen om hushållning med mark- och vattenområde mm.

⁹⁰ Se Miljööverdomstolens dom 2008-11-13 i M 2403-08, MÖD 2008:32, *Nacka kommun*.

⁹¹ Se Mark- och miljööverdomstolens domar 2012-12-17 i P 1440-12 och 2015-04-20 i P 8073-14, båda Almhaga *Vellinge*, samt 2013-06-26 i P 11305-12, MÖD 2013:29, *Vaxholm*.

⁹² Mark- och miljödomstolens i Nacka slutliga beslut 2015-10-20 i M 3575-14, *Mariefred*.

⁹³ Mark- och miljödomstolens i Växjö dom 2009-12-01 i M 1366-09, *Lund vindkraft*.

dock, med hänvisning till att biotopskydd ska prövas av länsstyrelsen. Domen överklagades. MÖD avvisade hela ansökan på grund av bristande kommunalt samtycke till vindkraften⁹⁴.

Biotopskyddets avvisning prövades inte. (*Lund vindkraft*)

I tillstånd till ombyggnad av damm för vattenkraft gavs uttrycklig dispens för att ta ner fem björkar i allé⁹⁵. **Domen är överklagad**⁹⁶. *Falun*

I samband med att parkeringsplats anlades så avverkades ca 100 m lång björkallé. Avverkningen hade anmälts till Skogsstyrelsen. Bygglov och dispens från strandskydd har beviljats i efterhand. Mark- och miljödomstolen konstaterar att bl.a. anmälan till Skogsstyrelsen inte förändrar kravet på dispens från biotopskydd⁹⁷. Länsstyrelsens föreläggande om återplantering av björkallén godtog. (*Luleå*)

Kunskapsunderlag till bedömningar

Naturvårdsverket framför betydelsen av trädvårds- eller vård- och underhållsplan⁹⁸, om länsstyrelsen bedömer att biotopskydd och kontinuiteten för trädens biologiska värden har beaktats i planen. Det finns inte praxis som visar att trädvårdsplaner i sig utgör särskilt skäl för dispens. Det får dock anses självklart att trädvårdsplaner, där länsstyrelsen godtagit att föreslagna åtgärder är lämpliga för långsiktig skötsel, är väsentligt underlag för att utvärdera skadans betydelse.

Kommunens planeringsunderlag (trädutbytesplan) pekade ut vissa alléer för utbyte av träd. Länsstyrelsen motsatte sig inte byte av träd på grund av närhet till bebyggelse. Biotopskydd (och eventuellt undantag på grund av detaljplan eller närhet till bebyggelse) prövades inte. Marklov enligt plan- och bygglagen gavs för att ta ner träd i en allé. Mark- och miljödomstolen fann att bebyggelseområdets särskilda historiska och kulturhistoriska karaktär bevaras eftersom allén genom återplantering återställs⁹⁹. (*Vasagatan Göteborg*)

Trafikverket fick dispens att avverka almar i allé i anslutning till Stenbrohults kyrka. Stenbrohults församling överklagade och begärde återplantering, med hänvisning till trädvårdsplan om alléer i anslutning till kyrkan. Mark- och miljödomstolen fann skäl att kräva återplantering med hänsyn till kulturmiljövärden men inte biotopskyddet¹⁰⁰. (*Älmhult*)

Ombyggnad av väg 21 för att öka trafiksäkerhet fick dispens för att bl.a. skada sex alléer. Trafikverket har i samråd med länsstyrelsen upprättat program för att nyplantera 660 träd i Skåne (Alléprojektet). Länsstyrelsens dispens hade villkor att avverkade träden skulle ersättas med träd av

⁹⁴ Miljööverdomstolens dom 2010-12-27 i M 10320-09, *Lund vindkraft*.

⁹⁵ Mark- och miljödomstolens i Nacka dom 2015-03-06 i M 1848-13, sid 50 ff, *Falun vattenverksamhet*.

⁹⁶ Pågående ärende M 2781/15 hos Mark- och miljööverdomstolen.

⁹⁷ Mark- och miljödomstolens i Umeå dom 2015-03-10 i M 2441-13, tillsyn, *Luleå*.

⁹⁸ Handbok 2012:1 sid. 90.

⁹⁹ Mark- och miljödomstolens i Vänersborg dom 2014-01-08 i P 2774-13, *Vasagatan Göteborg*.

¹⁰⁰ Mark- och miljödomstolens i Växjö dom 2012-07-31 i M 2677-11, *Älmhult*.

inhemsk härstamning, inom ramen för alléprojektet. Mark- och miljödomstolen kommenterade inte frågan närmare men ändrade inte beslutet¹⁰¹. (*Hässleholm väg 21*)

Ekonomiskt värde hos träd

Skadestånd i samband med brott har lett till prövning av Högsta domstolen av metod för att bedöma ekonomiskt värde hos träd¹⁰². Frågan är om ersättning ska bedömas utifrån återanskaffningsvärde för likvärdiga träd. Majoriteten framför att "Det blir aktuellt att tala om ersättningsträd främst när de skadade träden är planterade ---". Majoriteten förordar annars bedömning av minskat fastighetsvärde. (*Gotland*)

Brott, avgifter

Avverkning utan dispens av allé med almsjuka¹⁰³. Hovrätten bedömde det oaktsamt att inte ansöka om dispens. Allén hade inte kunnat bestå och lindar hade planterats. Hovrätten ansåg det inte bevisat att avverkningen haft annat än begränsad påverkan på naturmiljön (bruten kontinuitet) och bedömde gärningen ringa. Åtalet ogillades. (*Halmstad*)

Avverkning utan dispens av 14 lövträd (almar)¹⁰⁴. Utredning visade att träden var sjuka. Hovrätten utvärderade påverkan mot ett nollalternativ som innebar att allén på sikt inte hade kunnat räddas. Intresset för naturmiljön bedömdes i någon mån ha blivit tillgodosett genom plantering av ny allé om 18 träd. Det bedömdes som ringa gärning och åtalet ogillades. (*Karlskrona*)

Avverkning utan dispens av sex popplar¹⁰⁵. Tingsrätten fann, med beaktande trädens mycket dåliga kondition, att det kunde hållas för visst att dispens skulle ha medgetts. Det bedömdes dock oaktsamt att inte ansöka om dispens. Gärningen bedömdes inte som ringa. Syftet att hindra skada gjorde emellertid den brottsliga gärningen så försvarlig och godtagbar att det inte blev någon påföljd. (*Sölvesborg*)

¹⁰¹ Mark- och miljödomstolens i Växjö dom 2011-09-29 i M 2856-11, *Hässleholm Väg 21*.

¹⁰² Högsta domstolens dom 2015-04-02 i B 19-13, NJA 2015 s 199, *Gotland*.

¹⁰³ Hovrättens för västra Sverige dom 2002-12-12 i B 3176-02, *Halmstad*.

¹⁰⁴ Hovrättens över Skåne och Blekinge dom 2010-02-24 i B 670-09, *Karlskrona*.

¹⁰⁵ Blekinge tingsrätts dom 2013-05-16 i B 579-13, *Sölvesborg*.

Bilaga 1 Sammanfattning av praxis

<p>RÅ 1997 ref 59 1997-10-21 5545-1994 Dispens stenmur <i>Mörbylånga</i></p>	<p>Skadebedömning. Intresseavvägning.</p>	<p>Fråga om dispens att ta bort stenmurar för förbättrat jordbruk.</p> <p>Regeringsrätten framförde att naturvårdsintresset vid intresseavvägningen kan tillmätas mindre vikt än annars, om den aktuella biotopen inte rymmer några utrotningshotade arter och dessutom förekommer i stor omfattning inom den berörda regionen.</p> <p>Enskildas rätt till ersättning beaktas vid intresseavvägningen.</p>
<p>RH 2003:7 HovR Västra Sverige 2002-12-12 B 3176-02 Brottmål <i>Halmstad</i></p>	<p>Skadebedömning. Ringabedömning.</p>	<p>Enkelradig allé med ca 30 vuxna almar längs väg avverkades utan dispens. Påstående om almsjuka hade inte motbevisats.</p> <p>Påverkan bedömdes vara bruten kontinuitet, trots plantering av lind. Påverkan utvärderades mot hypotetisk situation om dispens hade prövats.</p> <p>Påverkan bedömdes så begränsad att gärningen ansågs ringa. Åtalet ogillades.</p>
<p>MÖD 2005:73 2005-10-03 M 2312-04 Dispens <i>Jönköping Lyckåsallén</i></p>	<p>Förenlighet med syftet. Återplantering. Skadebedömning med nollalternativ.</p>	<p>Dispens söktes av Vägverket för att beskära och ta ner 234 av 350 träd i en allé. Motivet var att trädens status utgjorde en risk.</p> <p>Miljööverdomstolen lägger fast att innebörden av generellt biotopskydd inte innebär att varje specifik allé har utpekats som värdefull. Det är biotoptypen som sådan som är skyddsvärd. En enskild allé skulle teoretiskt sett kunna avverkas utan att syftet med biotopskyddet förfelas.</p> <p>Villkor ställdes om återplantering av 107 träd i värdefulla avsnitt i allén, i enlighet med länsstyrelsens beslut. Miljööverdomstolen framför att därmed åstadkoms en förnygring av delar av allén, vilket är en nödvändig förutsättning för dess överlevnad på sikt. Allén eller delar kommer även fortsättningsvis att kunna vara spridningskorridor. Förutsättningarna för långsiktigt bevarande av biotopen skulle inte nödvändigtvis bli bättre om dispens</p>

		nekades.
MÖD 2006:16 2006-02-28 M 990-05 Dispens <i>Dike Sala</i>	Proportionalitet. Ersättningsrätt.	Miljööverdomstolen prövade dispens för igenläggning av tre öppna diken, ca 100 m vardera, i avsikt att skapa rationellare jordbruk. Domstolen fann det uppenbart att biotopskyddet inte var till sådan nackdel att proportionalitetsprincipen motiverar dispens, med hänsyn till rätten att få ersättning enligt 31 kap. miljöbalken.
MÖD 2006:53 2006-11-09 9983-04 Tillstånd <i>Värmdö</i>	Kumulativa effekter. Miljömål. Alternativ.	Miljööverdomstolen bedömde ansökan om en vattentoalett med hänsyn till alla svenska skärgårdsområden i Östersjön samt att det på några decenniers sikt kunde röra sig om ett mycket stort antal fastigheter. De sammanlagda utsläppen från dessa tänkta fastigheter låg till grund för bedömningen. Förslaget bedömdes inte förenligt med miljömål och alternativ fanns.
MÖD 2008:32 2008-11-13 M 2403-08 MÖD 2008:32 Dispens strandskydd	Dubbelprövning.	Ansökan om strandskyddsdispens för bebyggelse som följer kommunala planer. MÖD konstaterar att översiktsplan, detaljplan eller områdesbestämmelse inte utgör tillräckligt skäl för dispens, eftersom verksamhet eller åtgärd måste vara tillåtlig enligt alla relevanta regler i balken, inte bara förenligt med plan.
MÖD 2009-09-29 M 8174-08 Naturminne <i>Olofström</i>	Alternativ.	Förbud att kapa grenar på en naturminneskyddad ek, i syfte att säkra befintlig kraftledning, motiverades av dels ekens höga naturvärde och dels det förhållandet att sökanden inte i tillräcklig utsträckning hade utrett vilka alternativ som står till buds i fråga om ledningens dragning.
HovR Skåne och Blekinge 2010-02-24 B 670-09 Brottmål <i>Karlskrona</i>	Skadebedömning. Ringabedömning.	Allé av 14 lövträd (almar) avverkades utan dispens. Det bedömdes som oaktsamhet. Utredningen visade att träden var sjuka. Påverkan utvärderades mot ett nollalternativ som innebar att allén på sikt inte hade kunnat räddas. Intresset för naturmiljön bedömdes i någon mån ha blivit tillgodosett genom plantering av ny allé om 18 träd.

		Gärningen bedömdes ringa och åtalet ogillades.
MÖD 2011-06-13 M 8790-10 Skogsbiotop <i>Norrtälje</i>	Akuta åtgärder utan förprovning.	Ägare till kraftledning begärde undantag från skogsbiotop för att möjliggöra säkerhetsåtgärder. MÖD finner att akuta åtgärder får vidtas utan inhämtat samtycke. Kraftledningsgatan skulle inte undantas.
MÖD 2012:12 2012-05-04 M 7156-11 Dispens <i>Borlänge</i>	Alledefinition - öppet landskap. Undantag vid bebyggelse. Särskilda skäl.	Ekallé fanns i kanten av åker som gränsade till bostadsfastigheter. MÖD fann att placeringen uppfyllde kriteriet om öppet landskap. Träden stod mycket nära gränsen till ett antal fastigheter. Det var 20-30 meter till närmaste bostadshus. MÖD bedömde att allén inte stod i omedelbar anslutning till bebyggelse. Det var inte risk för att träden skulle orsaka skada på bostadshusen. Allén omfattades därmed av biotopskydd. Som skäl för dispens åberopades att träden hade vuxit sig så stora att de orsakade stora olägenheter genom rotsystemens utbredning och den stora mängden nedfallna löv, kvistar och ekollon. MÖD fann inte någon omständighet som utgjorde särskilda skäl.
MÖD 2012-05-23 M 10193-12 Dispens <i>Växjö, Hemmesjö kyrkogård</i>	Särskilda skäl risk. Skadebedömning. Syfte tillgodose kulturmiljö.	Ansökan om dispens för att ta ner cirka 50 träd vid Hemmesjö kyrkogård, med innebörd att merparten av träden avverkas i två sidor av en kvadratisk formation (trädkrans). Länsstyrelsen gav dispens för 7 träd och mark- och miljödomstolen för 24 träd. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att det är ostridigt att sex träd utgör risk för person- och egendomsskada. Det utgör särskilt skäl för dispens. (Tre träd i två av raderna) Allén bedöms värdefull eftersom det i omgivningen saknas biotoper av denna typ med denna mängd träd. Dessutom finns på kyrkogården flera lavar och mossor, en del signalarter. Att träden i allén inte växer i jämn takt och vissa långsammare än förväntat, förringar inte

		<p>naturvärdet.</p> <p>Det har uppgetts vara angeläget med hänsyn till kulturmiljön att ta ner ytterligare träd för få livskraftigt trädbestånd där träden växer i en jämnare takt. Det har dock inte gjorts gällande att kulturmiljöintresset är specifikt knutet till trädens eller trädkransens utseende.</p> <p>MÖD drar slutsatsen att det inte finns särskilda skäl att ta ner fler än sex träd.</p>
<p>MÖD 2013-11-14 M 2368-13 Dispens <i>Ronneby</i></p>	<p>Bevisvärdering. Skadebedömning. Särskilda skäl.</p>	<p>Dispens nekades av länsstyrelsen för att avverka fyra av 18 oxlar på grund av röta. Träden fälldes och då kunde konstateras att oxlarna var gravt rötskadade.</p> <p>MÖD påpekar att det förhållandet att avverkning redan har skett inte är särskilt skäl för att (i efterhand) medge dispens. Rötskadan, som vid underinstansernas prövning bara svagt kunde förmodas genom Skogsstyrelsens utlåtande, har emellertid bekräftats genom avverkningsen.</p> <p>I skadebedömningen beaktade MÖD att ingreppet i biotopen var relativt begränsat, att det fanns åtagande att plantera fyra nya oxlar och att lämna kvar avverkade trädstammar.</p> <p>MÖD fann att träden var en risk för människor och trafik och att det fanns särskilda skäl att godta avverkningsen.</p>
<p>MÖD 2014-02-19 P 5066-13 Marklov <i>Östermalm</i></p>	<p>Alternativ.</p>	<p>Fastighetsägare sökte marklov för att ta ner en äldre, rötskadad poppel (inte del av allé).</p> <p>I lovärendet redovisades åtgärder som genomförts för att minimera riskerna, som återkommande besiktningar och beskärningar. Att stänga av den gränd där poppeln växte bedömdes inte vara lämplig åtgärd.</p> <p>Poppelns höga ålder, redovisad röta och förknippade risker samt de konsekvenser som framförallt ett stambrott skulle kunna innebära, gav tillräckliga skäl för marklov att fälla.</p>
<p>NJA 2015 s 199 Högsta</p>	<p>Värdering av träd.</p>	<p>Fyra tallar hade olovligen avverkats på annans fastighet. Skadestånd begärdes. Tingsrätt och</p>

<p>domstolen 2015-04-02 B 19-13 <i>Gotland</i></p>		<p>hovrätt utgår från återanskaffningsvärde för ersättning med likvärdiga träd, som metod för att beräkna skadestånd.</p> <p>Majoriteten i HD framför att "Det blir aktuellt att tala om ersättningsträd främst när de skadade träden är planterade ---". HD drar slutsatsen att om det inte finns likvärdiga träd kan återanskaffningsmetoden inte tillämpas. Då ska istället användas metoden att uppskatta fastighetens minskade värde, inte trädens värde .”På så sätt blir det möjligt att beräkna en ekonomisk skada för fastighetsägaren på objektiva grunder och att undvika mer subjektiva inslag i bedömningen av skönhetsvärden i naturen.” Det ska göras en skälighetsbedömning på objektiva grunder, med utgångspunkt i vad som allmänt sett kan antas påverka fastighetsvärdet i ett särskilt fall.</p>
<p>MÖD 2015-04-14 M 11020-14 Tillsyn <i>Nyköping</i></p>	<p>Allédefinition – placering.</p>	<p>Föreläggande om återplantering av två ekar som har fällts utan dispens. Vägombyggnader har delat allén så att det öster om en rondell bara finns enstaka större träd.</p> <p>MÖD anger att träden är planterade i rad längs vad som tidigare har utgjort väg. Det är sammanlagt fler än fem vuxna träd. Trots att träden numera är placerade mellan flera vägar samt på båda sidor av en rondell uppfylls kriterierna för biotopskyddad allé.</p> <p>Därför ska planteras nya träd istället för de två fällda ekarna.</p>
<p>MÖD 2015-09-08 M 956-15 Dispensärende <i>Avesta</i></p>	<p>Allédefinition – antal, ålder. Alternativ.</p>	<p>Ansökan om dispens för att fälla elva popplar och en alm. Syftet var att förbättra säkerheten samt att plantera enhetlig allé med långlivade träd (lind).</p> <p>Dispens gavs för att ta ned elva popplar pga trafiksäkerhet. Därefter skulle två träd återstå av allén. Villkor ställdes om återplantering.</p> <p>Allés biotopskydd efter nertagning ska bedömas tillsammans med krav på återplantering. ”Detta innebär att almen kommer att ingå i en allé för vilken biotopskydd gäller även efter nedtagning</p>

		<p>av de elva träd för vilka dispens har lämnats.”</p> <p>Återplanterade träd omfattas av biotopskydd även om de inte är vuxna: ”Ett krav enligt 16 kap. 9 § miljöbalken på återplantering av nedtagna alléträd måste enligt Mark- och miljööverdomstolens mening innebära att de alléträd som nyplanteras omfattas av samma biotopskydd som de alléträd de ersätter.”</p> <p>Dispens nekades för almen, trots att den är placerad relativt nära vägen. Det bedömdes möjligt att åtgärda trädet genom beskärning och därför ansågs det inte nödvändigt, för närvarande, att av trafiksäkerhetsskäl avverka almen.</p>
--	--	---

Bilaga 2 Sammanfattning av rättstillämpning

<p>MD Vänersborg 2001-10-11 M 224-00 Dispens <i>Halmstad</i></p>	<p>Särskilda skäl. Alternativ. Villkor om plöjning.</p>	<p>Ansökan att helt avverka dubbelsidig allé med almar, med återplantering efter breddning av väg. Motivet var ökad framkomlighet för större fordon, risker med sjuka träd samt att få homogen allé.</p> <p>Länsstyrelsen gav dispens för 14 av 22 träd i ena raden pga risker. Övriga träd bedömdes möjliga att hantera med kraftig beskärning. Det bedömdes inte finnas målpunkter för större fordon som förutsatte passage via allén. Villkor för dispensen innebar förbud mot plöjning intill alléträdens rötter (berör ca 800 m²).</p> <p>Miljödomstolen delade länsstyrelsens bedömning. Villkoret behandlades inte närmare.</p>
<p>MD Växjö 2004-02-27 M 3199-03 <i>Ingelstad</i></p>	<p>Återplantering. Rättighet vidta åtgärd.</p>	<p>Vägverket sökte dispens för att ta bort vissa träd i herrgårdsallén vid Ingelstad och landsvägsallé vid Väderlanda samt för att beskära vissa träd.</p> <p>Länsstyrelsen medgav i huvudsak ansökan. Villkor ställdes om faunadepå på viss plats samt om återplantering.</p> <p>Vägverket överklagade villkor om faunadepå på annans mark, med motivet att det inte fanns rättighet att fullfölja villkoret. Villkor om plantering överklagades för visst träd, med motivet att stenmur inte gav långsiktiga förutsättningar att ha träd på platsen.</p> <p>Miljödomstolen upphävde villkor om faunadepå i den del det gällde fastighet där ägare inte hade tillfrågats, men godtog villkoret där fastighetsägare muntligen hade godtagit platsen. Det innebar att död ved forslas till annan angiven plats.</p> <p>När det gäller återplantering godtog miljödomstolen villkoret. Vägverket kan välja lämplig storlek på det träd som avses återplanteras. Det trädslag som anges i villkoret (lind) är enligt länsstyrelsen lämpligt för kraftig beskärning.</p>
<p>MD Vänersborg 2006-11-23 M 1615-06 Dispens</p>	<p>Återplantering.</p>	<p>Länsstyrelsen gav dispens att avverka samtliga träd eftersom de var döda eller döende och utgjorde en säkerhetsrisk.</p> <p>Miljödomstolen upphävde krav på återplantering</p>

<p><i>Laholm</i></p>		<p>med motivet att allén inte längre omfattades av biotopskydd.</p> <p>Observera att MÖD har i dom 2015-09-08, M 956-15, klargjort att detta var fel - villkor om återplantering kan ställas trots avverkning.</p>
<p>MD Nacka 2007-07-15 M 1674-07 Dispens <i>Muskö</i></p>	<p>Undantag bebyggelse. Undantag plan. Särskilda skäl.</p>	<p>Tomtägareförening sökte dispens för att avverka tre av sju lindar i allé vid väg, ca 0,5 m från tomtgräns och 20 meter från bebyggelse. Föreningen har tidigare hamlat träden men skötsel bedömdes betungande. Byggrätt fanns 7,5 meter från tomtgräns.</p> <p>Länsstyrelsen bedömde att träden inte var så nära hus att det fanns risk för skada. Träden var placerade utanför byggnadsplanen. Skötsel ansågs inte så betungande att det var skäl för dispens.</p> <p>Miljödomstolen delade länsstyrelsens bedömning.</p>
<p>MD Växjö 2009-12-01 M 1366-09 Tillstånd miljöfarlig verksamhet <i>Lund vindkraft</i></p>	<p>Samordnad prövning.</p>	<p>Vindkraftverk skulle placeras vid pilevall. MMD fann att kraftverken inte påverkade de skyddsvärda träden så att det hindrade tillstånd till miljöfarlig verksamhet. Yrkandet om dispens från biotopskydd avvisades dock, med hänvisning till att biotopskydd ska prövas av länsstyrelsen.</p> <p>Domen överklagades. MÖD avvisade ansökan på grund av bristande kommunalt samtycke till vindkraften. Biotopskyddets avvisning prövades inte. MÖD dom 2010-12-27 i M 10320-09.</p>
<p>MD Nacka 2009-12-22 M 6243-09 Dispens <i>Visby</i></p>	<p>Skötsel.</p>	<p>Kommunen ansökte om dispens för att ta bort 20 oxlar i en allé. Miljödomstol bedömde avverkningen som normalt underhåll och angav att dispens inte behövdes.</p> <p>Länsstyrelsen hade gett dispens för fyra men avslag för nio träd. Sju träd var redan fällda.</p>
<p>MD Vänersborg 2010-01-22 M 107-10 <i>Dals Ed</i></p>	<p>Bevisbörda</p>	<p>Fastighetsägare eller den som vill utföra åtgärd som kan skada biotop har bevisbördan för att biotopskydd inte gäller.</p> <p>Frågan var om dike hållit ytvatten eller fuktig markyta. Eftersom fastighetsägaren lagt ner dräneringsrör ansågs det tyda på att diket varit vattenavledande. Det var därför inte bevisat att diket inte omfattades av biotopskydd.</p>

<p>MMD Växjö 2010-02-08 M 3827-09 Dispens artskydd <i>Risanäs Ronneby</i></p>	<p>Särskilda skäl.</p>	<p>Nekad dispens från artskydd för att ta ner idegranar vid bostad.</p> <p>Fastighetsägaren framförde risker pga artens giftighet samt önskemål om förbättrad havsutsikt.</p> <p>Miljödomstolen bedömde att allmänintresset att bevara idegransbeståndet i det aktuella området vägde tyngre enskilt önskemål om bättre havsutsikt. Vad som anförts om artens giftighet ansågs inte utgöra grund för dispens.</p>
<p>MMD Växjö 2010-05-06 M 3157-09 Dispens <i>Kristianstad E22</i></p>	<p>Särskilda skäl. Alternativ.</p>	<p>Trafikverket ansökte om dispens för att avverka två 200-åriga träd vid enskild väg (Marielund) till E22, med motivet att lastbilar riskerade att fastna i grenar.</p> <p>Länsstyrelsen gav dispens.</p> <p>Markägare överklagade och framförde att det räckte att beskära träden. Det fanns vändslinga på andra sidan vägen som möjliggjorde rak inkörning på enskilda vägen.</p> <p>Trafikverket medgav att det inte var nödvändigt av trafiksäkerhetsskäl att avverka träden.</p> <p>Miljödomstolen fann inte särskilda skäl och upphävde dispensen. Utredningen visade att avverkning inte var nödvändig.</p>
<p>MMD Östersund 2011-03-09 M 2426-10 Tillsyn <i>Ånge</i></p>	<p>Fastighetsindelning. Återplantering.</p>	<p>Dubbelradig allé fanns på två fastigheter. Ena trädraden hade avverkats utan dispens. Andra raden, bestående av sju träd på annan fastighet, fanns kvar.</p> <p>Miljödomstolen fann att dubbelradig allé inte är separata alléer av det skälet att raderna är belägna på skilda fastigheter. Allén bör bedömas som en helhet, enligt miljödomstolens mening. Krav på återplantering kunde därför vara tänkbar bevarandeåtgärd.</p>
<p>MMD Växjö 2011-09-29 M 2856-11 Dispensärende <i>Hässleholm Väg 21</i></p>	<p>Särskilda skäl. Kompensation.</p>	<p>Ombyggnad av väg 21 är ett angeläget allmänt intresse för att öka trafiksäkerhet. Åtgärderna skadar bl.a. sex alléer samt stenmurar.</p> <p>Trafikverket har i samråd med länsstyrelsen upprättat program för att nyplantera 660 träd i Skåne (Alléprojektet). I ansökan om dispens åtog sig Trafikverket att som kompensation genomföra</p>

		<p>viss plantering inom ramen för det programmet.</p> <p>Länsstyrelsens dispens hade villkor att avverkade träden skulle ersättas med träd av inhemsk härstamning, inom ramen för alléprojektet.</p> <p>Mark- och miljödomstolen kommenterade inte frågan närmare men ändrade inte beslutet.</p>
<p>MMD Växjö 2012-07-31 M 2677-11 Dispens <i>Älmhult</i></p>	<p>Kompensation. Trädvårdsplan.</p>	<p>Länsstyrelsen gav Trafikverket dispens att avverka elva almar i allé i anslutning till Stenbrohults kyrka. Allén finns i ett 4 m brett område mellan allmän väg och parkering. På andra sidan parkeringen finns en annan, relativt nyplanterad allé.</p> <p>Stenbrohults församling överklagade och begärde återplantering. Församlingen hänvisar till trädvårdsplan om alléer i anslutning till kyrkan.</p> <p>Mark- och miljödomstolen fann inte skäl att kräva återplantering med hänsyn till biotopskyddet. Området har emellertid uppenbart mycket höga kulturmiljövärden och allédelen har stor betydelse för dessa. Trafikverket har bekräftat att det med tanke på trafiksäkerhet går att plantera i omedelbar anslutning till området. Åtgärden bedöms inte ekonomiskt orimlig. Återplantering krävs därmed.</p>
<p>MMD Växjö 2012-10-30 M 4888-11 Dispens <i>Tomelilla</i></p>	<p>Särskilda skäl.</p>	<p>Ansökan om dispens för att avverka alternativt hårt beskära samtliga 50 träd i allén till Kronovalls slott. Träden hade drabbats av askskottsjukan och medförde risk för personer och trafik.</p> <p>Länsstyrelsen gav dispens för att ta bort eller beskära tio träd.</p> <p>Överklagandet begränsade yrkandet till 37 träd. Urvalet motiverades av att de träden inom ett fåtal år kommer att behöva tas bort. Under tiden krävs kontinuerlig skötsel av säkerhetsskäl. Successiv avverkning var enligt sökanden inte godtagbar heller av estetiska och kulturmiljöskäl.</p> <p>Frågan var hur snabbt förlopp askskottsjukan kan anses ha, dvs. i vilken omfattning träd av säkerhetsskäl borde tas ner.</p> <p>Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens bedömning att endast tio träd bevisats vara så</p>

		sjuka att det motiverar en avverkning. Beträffande kulturmiljöskäl noterar domstolen att allén inte är homogen utan består av skilda trädslag med varierande ålder.
MMD Växjö 2012-11-19 M 3773-12 Dispens <i>Kinda</i>	Särskilda skäl. Alternativ. Skötsel. Förenlighet med syfte. Proportionalitet.	Ansökan att ta ned dubbelsidig poppelallé bestående av sammanlagt 16 träd samt plantera nya träd. Skälet var risker (äldre träd). Länsstyrelsen bedömde att träden utgjorde en risk men att det fanns alternativ till att ta ner träden. Kraftig och återkommande beskärning bedömdes möjlig. Dispens nekades. Länsstyrelsen noterade att sådan beskärning inte var dispenspliktig. Domstolen delade länsstyrelsens mening. Avverkning bedömdes som ingripande åtgärd i strid mot skyddets syfte. Nekad dispens ansågs inte gå längre än vad som krävs för att syftet ska tillgodoseas, på grund av trädens biologiska värden.
MMD Vänersborg 2014-01-08 P 2774-13 Marklov <i>Vasagatan Göteborg</i>	Undantag för plan. Trädutbytesplan.	Kommunen har i detaljplan angett att det krävs marklov för att ta ner vissa träd i allé. Trädutbytesplan pekade bl.a. ut aktuella allén. Länsstyrelsen har vid samråd om trädutbytesplanen inte krävt att kommunen ska söka dispens från biotopskydd. Domstolen godtog marklovet för att ta ner träden och noterade att bebyggelseområdets särskilda historiska och kulturhistoriska karaktär bevaras eftersom allén genom återplantering återställs
MMD Nacka 2015-02-20 M 5950-14 Tillsyn <i>Eskilstuna</i>	Allédefinitionen. Återplantering.	Popplar hade planterats runt fotbollsplan. Efter gallring utgjorde återstående 20 popplar en böjd linje utmed Årbystigen vid planens ena sida. Domstolen delar länsstyrelsens bedömning att träden är allé. Det finns inte krav att raden ska vara rak. Föreläggande om återplantering av nertagna träd godtogs av domstolen.
MMD Nacka 2015-03-06 M 1848-13 Vattendom <i>Falun</i> Överklagad MÖD	Samordnad prövning. Särskilda skäl risk.	Ombyggnad av damm för vattenkraft. I prövningen av vattenkraft ingick bedömning av dispens för att ta ner fem björkar i allé (dom s 50 f). Jämför MD Växjö dom 2009-12-01 i M 1366-09 där motsvarande yrkande om samordnad prövning avvisades. Överklagad av sökanden (annan

M 2781-15		huvudfråga än biotopskydd).
MMD Umeå 2015-03-10 M 2441-13 Tillsyn <i>Luleå Kallviken</i>	Återplantering. Samordnad prövning.	<p>I samband med att parkeringsplats anlades för bl.a. en bryggförening, så avverkades ca 100 m lång björkallé. Avverkningen hade anmälts till Skogsstyrelsen. Träden bedömdes som trafikfara. Bygglov och dispens från strandskydd har beviljats i efterhand.</p> <p>Länsstyrelsen förelade om återplantering av björkar utmed sträckan.</p> <p>Mark- och miljödomstolen framförde att dispens som regel har villkor om återplantering och att det fanns fog för föreläggandet. Domstolen noterar att anmälan till Skogsstyrelsen inte förändrar kravet på dispens.</p>
MMD Nacka 2015-03-18 M 6133-14 Tillsyn <i>Nyköping Råby</i> Överklagad MÖD M 3003-15	Återplantering.	<p>Dispens pga vägombyggnad för att ta ner 200 m enkelsidig askallé. Allén var drabbad av askskottssjuka.</p> <p>Länsstyrelsens villkor för dispensen var bl.a. att 12 lönnar skulle planteras, av svenskt ursprung och stamomkrets minst 12 cm. Faunadepå skulle anordnas.</p> <p>Mark- och miljödomstolen godtar villkoren. Ekonomiska förhållanden gjorde inte villkoren oskäligen. Domstolen noterar att det förhållandet att trädet tagits ned inte innebär att villkoren accepterats. Överklagandet prövas därmed.</p> <p>Mark- och miljödomstolen behandlar återplantering som kompensation, inte bevarandeåtgärd. Jämför dock t.ex. <i>Luleå, Eskilstuna, Ånge</i> som inte betraktar återplantering som kompensation. Överklagad.</p>
TR Blekinge 2015-05-16 B 579/13 Brottmål <i>Sölvesborg</i>	Oaktsamhet Ringabedömning	<p>Sex popplar i mycket dåligt skick hade tagits ner.</p> <p>Tingsrätten fann att det kunde hållas för visst att dispens skulle ha medgetts, men bedömde inte gärningen ringa.</p> <p>Syftet att hindra skada gjorde emellertid den brottsliga gärningen så försvarlig och godtagbar att det inte blev någon påföljd.</p>
MMD Nacka 2015-09-14	Rådighet ansöka.	Ansökan om dispens att ta ner ett alléträd vid väg

<p>M 2985-15 Dispens <i>Flen</i></p>		<p>pga hinder mot trafik.</p> <p>Länsstyrelsen avslog med motivet att sökanden inte var fastighetsägare.</p> <p>Miljödomstolen återförvisade ärendet för prövning. Det krävs inte rätt att nyttja fastigheten för att ha rådighet att ansöka om prövning.</p> <p>Dispens prövas utifrån de allmänna intressen som bestämmelserna är avsedda att skydda. Dispens innefattar inget tillstånd till att utföra åtgärder på annans mark. Frågan om sökanden har formell rätt att vidta den sökta åtgärden, eller om andra erforderliga tillstånd finns, ska inte prövas.</p>
<p>MMD Nacka 2015-10-20 Slutligt beslut i M 3575-14 Dispens <i>Mariefred</i></p>	<p>Underlag för beslut. Intresseavvägning.</p>	<p>I samband med detaljplanering i Mariefred söktes dispens för vissa byggnadsåtgärder.</p> <p>Mark- och miljödomstolen återförvisade dispensärendet till länsstyrelsen för klarlägganden, bl.a. av konsekvenserna.</p> <p>Fallet väcker frågor om lämplighetsbedömning i detaljplan, behovet av dispens för byggåtgärder och i framtida situation då allé blir belägen intill bebyggelse. Det kan noteras att nya detaljplaner inte leder till undantag från biotopskydd.</p> <p>Handläggning pågår i skrivande stund.</p>
<p>MMD Vänersborg 2015-10-27 M 3674-15 Dispens <i>Nya Allén Göteborg</i></p> <p>Inte laga kraft</p>	<p>Särskilda skäl. Verkställighetstillstånd. Järnvägsplan.</p>	<p>Dispens gavs för att lyfta och återplantera tre träd inom två alléer, i syfte att förbereda byggande av Västlänken i Göteborg. Järnvägsplan hade inte vunnit laga kraft och separat dispens behövdes därför. Regeringen har prövat Västlänkens tillåtlighet enligt 17 kap MB.</p> <p>Förberedelsearbete bedömdes vara av stort allmänt intresse och ge särskilt skäl för dispens och motiv för omedelbar verkställighet. Järnvägsplanens genomförande innebär ett stort antal flyttningar av träd bland annat inom aktuella alléerna. Det är angeläget att pröva tillvägagångssätt och utvärdera påverkan för att kunna säkerställa framtida försiktighetsmått. För att hinna med provlyft och utvärdera effekterna behöver åtgärderna utföras så snart som möjligt och under rätt tid på året.</p> <p>Domstolen delade länsstyrelsens bedömning.</p>

<p>MMD Umeå 2015-11-13 M 1880-15 Tillsyn <i>Luleå Gäddvik</i></p> <p>Inte laga kraft</p>	<p>Återplantering. Bevisning.</p>	<p>Länsstyrelsen förelade om återplantering av minst 16 björkar istället för allé som tagits ner utan dispens.</p> <p>Som skäl för att ändra kravet framfördes att det inte fanns utrymme för plantering på grund av kablar och rör.</p> <p>Mark- och miljödomstolen noterar att det inte påstås att de avverkade träden utgjorde något hinder för ledningar vid sidorna av vägen. Inte heller har närmare utvecklats varför så skulle vara fallet. Vidare är kravet utformat så att återplantering inte behöver göras på exakt samma plats. Domstolens slutsats var att det fanns fog för kravet och att det inte bevisats hinder mot åtgärden.</p>
<p>MMD Nacka 2015-11-26 M 6202-15 Dispens <i>Gnesta</i></p> <p>Inte laga kraft</p>	<p>Särskilda skäl. Bevisbörda. Rådighet.</p>	<p>Nekad dispens för att ta ner en ek i allé.</p> <p>Mark- och miljödomstolen fann att det hade inte framkommit att det aktuella trädet hindrar trafiken eller innebär trafikfara på sådant sätt att det finns särskilda skäl. Hos Länsstyrelsen hade underhållsansvarig för väghållaren (Trafikverket) framfört att åtgärder nyligen gjorts för att förbättra framkomlighet så den inte hindras av ekarna.</p> <p>Ärendet hade tidigare återförvisats till länsstyrelsen för sakprövning av dispens – länsstyrelsen hade avvisat ansökan eftersom sökanden inte ägde marken. Äganderätt är inte en försutsättning för dispens.</p>